

Zarys scenariuszy przyszłości

„Program sportowo blisko domu do 2025 roku”

W programie wprowadzono podstawowe elementy metody foresight, służącej do przewidywania w warunkach niepewności. Jej zadaniem jest zarysowanie alternatywnych scenariuszy przyszłości, a także zaplanowanie środków zaradczych.

Metoda ta wyróżnia się nastawieniem na praktyczne zastosowanie stworzonych scenariuszy:

„Foresight to nie tyle zwyczajna odpowiedź na pytanie jak będzie tylko raczej odpowiedź na pytanie jak będzie i co robić? – czyli strategiczne planowanie przyszłych działań w oparciu o już widoczne trendy. Można powiedzieć, że foresight to planowanie przyszłości.”¹.

W prognozowaniu z wykorzystaniem metody foresight ważne jest uznanie, że nie istnieje jeden scenariusz przyszłości, lecz wiele jej wariantów, które mogą wystąpić w zależności od rozwoju wielu czynników. W związku z tym w programie ważne są nie tylko zaplanowane na etapie jego opracowania projekty, ale też założone cele, które będą pozwalały sprawnie kształtować zmienną i niestabilną rzeczywistość. Czynniki niepewności, które w największym stopniu będą na nią wpływać w trakcie programu zdaniem grup roboczych i innych ekspertów można połączyć w dwie grupy.

Pierwsza to sytuacja gospodarcza (przebieg kryzysu gospodarczego, sytuacja na rynku pracy, zasobność finansowa samorządu i mieszkańców, dostęp do źródeł finansowania zewnętrznego, wsparcie ze strony rządu centralnego, sytuacja demograficzna miasta). Druga grupa czynników to warunki do uprawiania aktywności fizycznej. Znajduje się w niej sytuacja epidemiczna, zmiana klimatu, jakość powietrza, rozwój innych form spędzania czasu, dostęp do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w przestrzeni miejskiej.

Samorząd ma ograniczone możliwości wpływu na wiele z tych zjawisk, więc musi być przygotowany na różne warianty rozwoju sytuacji.

¹ Lewicki G., Powrót do przyszłości. Neomiedievalizm, globalizacja, miasta, Miasta w nowym średniowieczu, Foresight społeczny Wrocław 2036/56, Projekt Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016, s. 10.

Scenariusze pokazują, że przyszłość nie jest jednoznaczna i zależy od wielu czynników. Podstawą poniższych prognoz były warsztaty grup roboczych odbywające się na etapie tworzenia założeń programu, podczas których były stosowane elementy metody foresight².

Inne źródła informacji to analiza stanowisk eksperckich dotyczących aktywności fizycznej w Warszawie.

Główne czynniki niepewności

Czynniki niepewności to procesy i zdarzenia, których nie da się jednoznacznie przewidzieć z perspektywy czasu tworzenia programu. Mogą mieć silny wpływ na ścieżkę realizacji celów programu lub szerzej – na przyszłość Warszawy i Polski. W trakcie prac nad programem sformułowano kilkanaście głównych czynników niepewności, które dla przejrzystości przedstawiamy w dwóch grupach.

- 1. Sytuacja gospodarcza.** Zebrane są w niej czynniki warunkujące możliwości samorządu Warszawy w zakresie kształtowania oferty aktywności fizycznej. Czynniki w tej grupie to: przebieg kryzysu gospodarczego i sytuacja na rynku pracy, zasobność finansowa samorządu Warszawy, dostęp do środków unijnych i innych źródeł finansowania zewnętrznego, wsparcie ze strony rządu centralnego, sytuacja demograficzna miasta.
- 2. Warunki do uprawiania aktywności fizycznej.** W tej grupie znajdują się: sytuacja epidemiczna, zmiana klimatu, jakość powietrza, rozwój innych form spędzania czasu, dostęp do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w przestrzeni miejskiej.

Najważniejszym wspólnym elementem scenariuszy jest założenie, że samorząd Warszawy jest zdecydowany wykazać pełną determinację dla utrzymania dostępności oferty aktywności fizycznej, niezależnie od warunków epidemicznych, sytuacji gospodarczej i warunków środowiska naturalnego.

² Warsztat II: AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA MIESZKAŃCÓW LOKALNIE PERSPKTYWA DZIELNIC, Biuro Sportu i Rekreacji Urzędu m.st. Warszawy

Scenariusz bazowy

Silna Warszawa

Na potrzeby programu założono jeden scenariusz bazowy. To na nim opierają się cele i działania omówione szczegółowo w dalszej części dokumentu. Zgodnie z treścią wprowadzenia do programu, kształt scenariusza bazowego zakłada wyjście z kryzysu gospodarczego w ciągu dwóch lat, stopniową poprawę jakości powietrza oraz konieczność dostosowania się w trakcie programu do trudnych, sezonowych zjawisk pogodowych: wyspy ciepła, deszczy nawalnych i braku śniegu zimą.

- Szczepionka przeciw COVID-19 okazuje się skuteczna, pandemia stopniowo zmniejsza natężenie i wygasa w 2022 r.
- Warunki środowiska naturalnego utrudniają podejmowanie aktywności fizycznej: przede wszystkim skwar i deszcze nawalne latem oraz brak śniegu zimą. Jakość powietrza zimą ulega stopniowej poprawie w trakcie obowiązywania programu.
- Trudna sytuacja gospodarcza i zwiększone problemy finansowe miasta w latach 2020 – 2022 r. Stopniowa poprawa sytuacji finansowej samorządu Warszawy począwszy od 2023 r.
- W pierwszych dwóch latach programu koncentracja na rozwoju oferty zajęć zgodnie z katalogiem aktywności fizycznej blisko domu oraz na ułatwieniu dostępu przez internet do zasobów miejskich: baza obiektów edukacyjnych, sportowych i terenów zieleni.
- W zakresie inwestycji koncentracja na zadaniach własnych oraz wsparciu aktywności fizycznej blisko domu poprzez konsultowanie projektów inwestycyjnych realizowanych w innych obszarach budżetowych. W szczególności uczestnictwo w inwestycjach dotyczących przestrzeni publicznych, terenów zieleni, obiektów edukacyjnych, transportu i drogownictwa.
- Aktywne poszukiwanie źródeł finansowania zewnętrznego i wzmocnienie roli Partnerstwa Publiczno-Prywatnego w projektach rozwijających aktywność fizyczną.
- W zakresie działań komunikacyjnych koncentracja na udostępnieniu platformy cyfrowej z pełną ofertą aktywności fizycznej na terenie Warszawy
- Wyjaśnienie możliwego zakresu włączenia aktywności fizycznej w system profilaktyki zdrowotnej.
- Prowadzenie badań aktywności fizycznej zgodnie z wytycznymi metodologicznymi międzynarodowego kwestionariusza IPAQ.

Scenariusze alternatywne

Przedstawione poniżej scenariusze alternatywne uzupełnione są zarysem działań podejmowanych w każdym zestawieniu czynników niepewności. Jeśli jednak któryś z opisanych poniżej szkicowo scenariuszy się spełni, powinny one zostać dogłębnie rozwinięte, a zakres działań prowadzonych w programie dostosowany do kształtu zaistniałej rzeczywistości.

Scenariusz 1: Zwinna Warszawa

Układ czynników: niekorzystna sytuacja gospodarcza, korzystne warunki dla aktywności.

- Pomimo relatywnie łagodnego przebiegu kryzysu gospodarczego, rząd kontynuuje politykę, w efekcie której wzrasta obciążenie finansowe samorządów. Możliwości samorządu pozwalają wyłącznie na utrzymanie istniejących obiektów sportowych i wydatków na zajęcia. Dostęp do finansowania unijnego zostaje utrudniony przez zmiany związane z podziałem województwa Mazowieckiego.
- Udaje się szybko opracować szczepionkę na koronawirusa i uniknąć ponownego zamknięcia gospodarki. Dzięki szybkiemu zakończeniu kryzysu finansowego, bezrobocie szybko spada. Wzrost aktywności fizycznej mieszkańców zamienia się w modę na ruch. Wzrost liczby rowerzystów jest zjawiskiem trwałym.
- Problem smogu został zauważalnie ograniczony. Głównym zmartwieniem są wysokie temperatury w okresie letnim i brak typowej zimy ograniczający aktywności sezonowe.

Główne rekomendacje w odniesieniu do celów programu

- Rozwój oferty aktywności fizycznej
 - Koncentracja na działaniach administracyjnych ułatwiających organizację oferty aktywności fizycznej blisko domu organizacjom pozarządowym i firmom. Dążenie do maksymalnego wykorzystania istniejących zasobów miasta na potrzeby aktywności fizycznej, na przykład umożliwienie wykorzystania bazy szkolnej do późnych godzin wieczornych, organizacja warunków do prowadzenia zajęć na terenach zieleni. Rozwój oferty we wszelkich przestrzeniach zadaszonych, o mniejszym ryzyku niekorzystnego wpływu warunków pogodowych na zdrowie osób aktywnych.
 - Podnoszenie jakości oferty w zakresie zdrowego trybu życia przez szkolenia dla kadr i rozwój programu wolontariatu. Dokładne analizy popularności poszczególnych zajęć, duża liczbę projektów pilotażowych.

- Większe otwarcie inicjatyw miejskich na sponsoring firm prywatnych oraz częściową odpłatność oferty z wyłączeniem grup osób gorzej sytuowanych finansowo.
- **Rozwój infrastruktury**
 - Wprowadzanie w dużej skali niedrogich rozwiązań: zmiany organizacji ruchu i innych zabiegów ułatwiających nowe wykorzystanie przestrzeni.
 - Bardzo uważny nadzór wszystkich prowadzonych przez miasto inwestycji, aby możliwie duża część budżetu inwestycyjnego miasta służyła rozwojowi warunków dla aktywności fizycznej mieszkańców.
 - Poszukiwanie nowych źródeł finansowania inwestycji: partnerstwo publiczno-prywatne, kontrolowane zadłużenie miasta przeznaczone na inwestycje wspierające aktywność fizyczną blisko domu o dużym potencjale oddziaływania na aktywność mieszkańców.
- **Informowanie o ofercie aktywności fizycznej i jej promocja**
 - Opracowanie spójnego języka graficznego podnoszącego atrakcyjność oferty miejskiej wraz ze sposobem wykorzystania go przez wszystkie jednostki miasta.
 - Rozwój miejskiej infrastruktury informatycznej poprzez wsparcie realizacji projektów tworzonych przez organizacje pozarządowe wykorzystujących dane udostępniane przez Urząd m.st. Warszawy.

Scenariusz 2: Warszawska czerwona strefa

Układ czynników: niekorzystna sytuacja gospodarcza, niekorzystne warunki dla aktywności.

- Zgodnie z pesymistycznymi prognozami naukowców, koronawirus zmutował, a szczepionki okazały się nieskuteczne. Aby uniknąć liczby ofiar porównywalnej z konfliktem zbrojnym, rząd dokonuje w okresach zimowych zamrożenia gospodarki. Doprowadza to do załamania finansów publicznych i drastycznego wzrostu bezrobocia. Nasila się odpływ zamożnych mieszkańców z Warszawy, co dodatkowo obniża bazę podatkową miasta, uszczuplaną też przez szybko rosnącą inflację.
- Problem smogu wzrasta ze względu na obniżenie zasobności mieszkańców Warszawy i Mazowsza, którzy wykorzystują do ogrzewania coraz tańsze surowce energetyczne. Miejskie programy pomocowe wymiany pieców do ogrzewania zostają wstrzymane.
- Sprawdżyły się przewidywania dotyczące przyspieszenia zmian klimatycznych. Liczba upalnych dni w Warszawie rośnie w tak szybkim tempie, że w ciągu miesięcy letnich aktywność fizyczna w ciągu dnia jest niezdrowa.

Główne rekomendacje w odniesieniu do celów programu

- Rozwój oferty aktywności fizycznej
 - Determinacja w utrzymaniu dostępności oferty aktywności fizycznej poprzez działania opracowane w gronie Partnerów programu. Wykorzystanie wszystkich rodzajów infrastruktury miejskiej i otwarcie przestrzeni publicznej dla aktywności.
 - Dostosowywanie różnych rodzajów przestrzeni publicznej do potrzeb osób prowadzących zajęcia przez wprowadzanie tanich konstrukcji tymczasowych i innych niezbędnych rozwiązań.
 - Pełne przekierowanie środków finansowych z inwestycji infrastrukturalnych na kadry animatorów aktywności fizycznej celem wsparcia bezpiecznej transformacji branży do nowych warunków.
- Rozwój infrastruktury
 - Wsparcie procesów inwestycyjnych tylko w zakresie utrzymania dostępności infrastruktury.
 - Pełne wsparcie organizacyjne inicjatyw budowy infrastruktury do aktywności fizycznej z aktywnym udziałem mieszkańców, przede wszystkim na terenach sportu i rekreacji oraz terenach zieleni i w obrębie lasów miejskich.

- Wprowadzanie zmian w organizacji ruchu promujących na dużą skalę transport rowerowy i inne bezpieczne zdrowotnie rodzaje pojazdów osobistego.
- Informowanie o ofercie aktywności fizycznej i jej promocja
 - Rozwój usług cyfrowych wspierających kondycję psychofizyczną mieszkańców. Włączanie zawodników i liderów środowisk lokalnych do prowadzenia wirtualnych szkoleń, instruktażu oraz codziennej komunikacji z mieszkańcami przez czat.
 - Pełne wsparcie komunikacyjne w kanałach miejskich dla oferty aktywności fizycznej prowadzonej przez firmy prywatne i organizacje pozarządowe.
 - Osobiste włączenie się przedstawicieli Prezydenta m.st. Warszawy oraz Zarządu Miasta w komunikację dotyczącą znaczenia aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia oraz dostępnych jej form.
 - Tworzenie systemu motywacji do ruchu opartego o indywidualny dostęp do miejskiej infrastruktury sportowej i inne działania ustalone w gronie Partnerów programu.

Scenariusz 3: Zdrowa równowaga

Układ czynników: korzystna sytuacja finansowa samorządu, korzystne warunki dla aktywności.

- Wirus SARS-CoV-2 został pokonany szybciej niż zakładały to prognozy WHO.
- Warszawa, wraz z innymi miastami powyżej miliona mieszkańców w Unii Europejskiej tworzy największy w historii obecności Polski w UE instrument finansowy pozwalający zrealizować zrównoważoną transformację dużych ośrodków miejskich. Skala tej transformacji jest większa niż efekt UEFA Euro 2012 w Warszawie, wobec czego znacząco wpływa na jakość życia mieszkańców oraz rozwój gospodarczy aglomeracji warszawskiej, regionu Mazowsza i Polski.
- Mieszkańcy powszechnie wyrażają entuzjastycznie opinie o przeprowadzonej transformacji Warszawy w miasto przyjazne aktywności fizycznej i zdrowemu trybowi życia.
- W branży sportu i zdrowego trybu życia szybko rosną obroty, co pobudza zainteresowanie firm prywatnych zwiększonymi nakładami finansowymi na marketing w tym sektorze.
- Integracja gier komputerowych, sportu i przestrzeni publicznej jest głównym motorem wzrostu zainteresowania młodzieży aktywnością fizyczną.
- Na Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu reprezentacji Polski zdobywa złoty medal w jednej z popularnych gier komputerowych.
- Zmiana klimatu zaowocowała wydłużeniem sezonu aktywności fizycznej, która staje się komfortowa również zimą. Upalne sezony letnie utrzymują się na obecnym poziomie.

Główne rekomendacje w odniesieniu do celów programu

- Rozwój oferty aktywności fizycznej
 - Dostosowanie oferty do indywidualnych potrzeb i predyspozycji poszczególnych mieszkańców oraz sportowców. Rozwój dofinansowanych usług doradczych w zakresie integracji sensorycznej i produktów technologicznych obniżających różne bariery wejścia.
 - Wprowadzanie dużej liczby projektów pilotażowych i eksperymentów mających na celu opracowanie autorskich, warszawskich innowacji polegających na łączeniu aktywności fizycznej, nowych technologii i wiedzy naukowej.
 - Szkolenie kadr animatorów aktywności fizycznej z treningu kognitywnego (dla szkolenie e-sportowców), metod szkolenia wykorzystania sztucznej inteligencji i zaawansowanych technologii podnoszących wydajność organizmu.
 - Rozbudowane programy dofinansowania rozwoju wypożyczalni sprzętu sportowego.

- **Rozwój infrastruktury**
 - Dynamiczny rozwój bazy miejskich obiektów sportowych i innej infrastruktury, z uwzględnieniem dużej ilości projektów pilotażowych pozwalających weryfikować hipotezy w praktyce oraz podnosić stopień identyfikacji mieszkańców z inwestycjami.
 - Realizacja w Warszawie założeń programu unijnego „Od pola do stołu”, celem wsparcia zdrowego odżywiania mieszkańców jako kluczowego składnika programu rozwoju sportu i rekreacji.
 - Finansowanie infrastruktury lokalnej i odważnych, ikonicznych projektów przestrzennych w zakresie wsparcia aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia mieszkańców, we wszystkich sektorach aktywności inwestycyjnej miasta. Realizacja tych projektów w jakości dającej Warszawie wizerunkową przewagę nad miastami Europy zachodniej. Warszawie rywalizację o najlepiej wykwalifikowane kadry i ogólnie podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej miasta.

- **Informowanie o ofercie aktywności fizycznej i jej promocja**
 - Rozbudowa programu indywidualnego szkolenia sportowego i indywidualnego doradztwa w zakresie zdrowego trybu życia.
 - Tworzenie infrastruktury cyfrowej miasta w modelu platformy, który będzie umożliwiał nieodpłatne wykorzystanie przez inne samorządy.